

DE
EFFECTU EXCEPTIONIS
REI JUDICATAE
IN TERRITORIO ALIENO
COMMENTATIO.

ref. d. Haas. 6.

6, 733.

1791, 4

14

162

QUAM
SUB AUSPICIIS AUGUSTISSIMIS REGIIS
CONSENTIENTE ILLUSTRIS JURIS CONSULTORUM
ORDINE

PRO
SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS
RITE CAPESSENDIS

D. IX. MAJI MDCCXCI.

ERUDITORUM DISQUISITIONI

OFFERT

JOSEPHUS ALOYSIUS FERDINANDUS HAAS
WETZLARIENSIS.

GOETTINGAE

APUD JOANN. HENR. SCHULZIUM, ACAD. TYPOGR.

9

T H E S E S.

I.

In iis etiam territoriis, in quibus status provinciales nulli sunt, principique soli potestas legislativa competit, tributa pro eius lubitu augeri nequeunt.

II.

Nobilitas immediata iure pascere non potest, ut principes ratione bonorum feudaliū, quae ipsis tanquam dominis directis vel ob mortem vel ob feloniam vasallorum, qui cum nobilitate immediata coniuncti erant, consolidantur, hunc nexum continent.

III.

Principes Germaniae iure petere non possunt, ut Regum instar a iurisdictione exterorum regnorum, in quibus degunt, eximantur.

IV.

Merces hostiles ex navi amica capi iure gentium possunt.

V.

Neutralitatis infractio est, denegare genti cuidam exercituum transitum, qui eius hostibus conceditur, etiamsi ex pactis antecedentibus id fiat.

VI.

Praescriptio in iure gentium nulla est.

VII.

Clausula codicillaris expresse adicienda non est.

VIII.

offensione immemoriali perscriptio non fundatur.

IX.

Actioni pignoratitiae non soluto debito praescribi non potest, nisi factum contradictorium intervenerit.

P R A E F A T I O.

Dissertationis hujus argumentum debeo Viro Generosissimo et illustri GEORGIO FRIDERICO DE MARTENS a consiliis aulae Regiae, hujus universitatis jurium professori ordinario, præceptoris meo summe colendo, qui cum in jure gentium docendo de effectu sententiarum in alienis territoris ageret, eam quam in fronte opusculi indicavi materiam dignam judicavit, in quam aliquis accuratius adhuc inquireret. Quae res memoranda mihi erat non solum, ut publicas dignissimo viro gratias agerem, verum etiam ut tam competentis judicis de argumenti mei momento judicium auctoritatem aliquam commentationi mea adderet, qua quidem eo magis indigeo, quo minus ipsa rei disceptatione eruditorum applausum mereri spero. Non auderem in lucem publicam edere quae de ea re cogitavi, nisi ob summos in utroque jure honores capeßendos scribendum aliquid mihi esset, ideoque sperare possem, primum juvenis opus nimis rigide non censum iri.

A

In

PRAEFATIO.

In elaboranda dissertatione eo usus sum ordine, qui in fine Sphi 8° compendii Martensiani *a)* invenitur, ceterum naturam magis rei quam aliorum opiniones secutus.

Exceptionis rei judicatae vocabulo usus sum, cui scilicet idea magis nota atque determinata adiungitur, quanquam litis jam decisae exceptio ob eam quam §. 17 exposui animadversionem iustius forsitan nomen foret. Quae porro de principe brevitatis causa dixi, etiam de senatu aliove corpore, cui in libera republica summa potestas delata est, valere nemo dubitabit. Territoria denique non solum principum Germaniae terras, ut saepe fit, appellavi, sed majores etiam globi partes, quae totis gentibus occupantur, ut Francia, Anglia &c.

a) Précis du droit des gens moderne de l'Europe fondé sur les traités & l'usage. 12, Göttingue 1789.

§. 1.

Quemadmodum omnia Principis jura, ita & iudicialia eius potestas non nisi in eos competit, qui eidem se subiecere. Et postquam pluribus civitatibus ortis ad evitanda discrimina, quae inde oriri possent, quod dubium foret cuius quisque reipublicae civis esset, ea res exitu agrorum, quos quisque possidet, vel loci, ubi degit, determinata est: nulla summæ potestatis pars extra limites agri, quem populus occupavit, extendi potest. Non sine ratione igitur de sententiae extra territorium valore dabitur.

§. 2.

Siquidem ita inferatur quaestio: utrum Princeps aut civitas aliqua sine pactis antecedentibus stricto iure adstricta sit atque obligata sententias exteri iudicis exequi; neganda omnino est *a*). Attamen si aliquando in-

A 2

ci.

a) Voet comm. ad P. lib. XLII. tit. 1. §. 41. Martens droit des gens §. 81. ibique citata not. *a*).

civitate accidit, ut magistratus exteri iudicii sententiam exequatur; illud non iure stricto verum humanitatis tantum gatia fieri ex eo colligere licet, quod in eiusmodi causis litterae, quas vocant requisitoriales, antea mittantur, quibus alia occasione idem retribuere sibi invicem pollicentur. Verum enimvero longe alia maximeque diversa ea quaestio est: an princeps iure gaudeat in causam alio in territorio iam diiudicatam denuo inquirendi & si iniusta videtur prior sententia, illam reformandi? Aut ut exemplo statum propositio clarius rem exponam: utrum actor, qui in lite succubuit reum territorium mutantem in nova cuius civis factus est civitate ob eandem causam ex integro convenire possit, an ea actio exceptione rei iudicatae rite elidatur *b*). Et in hoc quidem dissertationis mea versatur argumentum, quod sequentibus principiis decidendum esse arbitror.

§. 3.

Summi imperii, quod republica rite instituta oritur, utilissima fere pars est iudiciaria potestas; qua scilicet efficitur, ut qui antea, ubi ius suum quisque ipse

pe-

b) Simplissima haec argumenti dispositio est. Alias magis complicatas ad finem opusculi addam.

petere potuit debuitque, potentiori semper succubuit infirmior, iunctis iam societatis viribus contra omnem iniustitiam publice defendatur. Ab ea potestate, quod quisque contra alium ius sibi competere existimat, petere tenetur, atque si petitio firmo fundamento nititur, certius quam propria vindicta obtinet. Ne autem vera cum falsis confundantur, nec quod oppresso debetur auxilium, specioso feratur oppressori; iudices constituti sunt, qui causa utrinque disquisita atque cognita ius dicant i. e. discernant, penes quem litigantium ius sit & quinam igitur eorum auxilio dignus. Iudicis itaque sententia non nisi declaratio eius est, quod iam ex ipsa rerum natura iustum, sed antea in controversiam deductum erat. Sententia iudicis controversiam dirimit & victrici parti ius tribuit non minus perfectum, ac si pacto aliquo ab omni ulteriore contradictione recesserit adversarius. Dum itaque patriam relinquens alius territorii civis fit, novus quem nanciscitur princeps obligationem suscipit, sicuti eum ipsum omniaque eius bona, ita etiam hoc ius tuendi. Nullam ideo suscipere actionum potest, cuius finis est illud eripiendi. Et quemadmodum lite per transactionem composita exceptio transactionis in quocunque territorio tali actioni opponi posset, ita etiam pari ratione rei iudicatae exceptio.

A 3

§. 4.

§. 4.

Eadem veritas alio iam modo elucere potest. Sententia alibi lata arbitrii minimum auctoritate apud nos valeat necesse est, a) quo scilicet partes, quae sese ipsi subiecere, tenentur nulla habita diversorum territoriorum ratione. Judiciaria penim otestas aeque ac auctoritas arbitri pacto primitus nituntur, illa eo, quod prima civitatis constitutione, haec eo, quod immediate ante latam sententiam initum est. Quod igitur in arbitrio obligat pactum, illo etiam in iudicio teneri partes oportet.

Ex duobus illis principiis 1mo iuris quaesiti quod e re iudicata oritur, 2do eius cum laudo arbitri similitudinis, variae deduci possunt consequentiae, quibus rei iudicatae in territorio alieno effectus accuratius determinatur, quasque hic enumerare fas est.

§. 5.

Sententia lata esse debet a iudice tam causae quam personarum ratione competente. Nam ab in competente
lata

e) Martens l. c.

lata nulla est, nec ullum partj videlicet ius tribuit, quod novi territorij Princeps tueri teneatur. Quodsi igitur de bonis in duobus territoriis sitis simul lata est sententia, eorum tantum ratione, quorum iudex competens fuit, rei iudicatae exceptio opponi potest. Et ubi de iurisdictione lis inter duos Principes obversatur, alterum alterius sententis nullam omnino vim tribuere, ideoque nec litis iam decisae exceptionem ibi opponi posse patet.

§. 6.

Ast ipsa tamen incompetentis iudicis sententia tantum in aliena civitate valere potest, ut nova de eadem re actio institui nequeat, modo requisitis arbitrii qualitatibus gaudeat i. e. modo utraque pars incompetentiae conscia a) iudicis decreto se subjecerit atque tam ratio-

a) L. 3. D. de iudiciis: „Consensisse autem videntur qui sciant se non esse subjectos iurisdictioni ejus & in eum consentiant. Ceterum si putent ejus iurisdictionem esse: non erit ejus iurdictio. error enim litigatorum non habet consensum, aut si putaverunt alium esse praetorem pro alio: aequo error non dedit iurisdictionem; aut si cum restitisset quisvis ex litigatoribus, viribus praeturae compulsus est, nulla iurdictio est.”

ratione personae *b*) quam causae *c*) subicere se poterit.

§. 7.

Quodsi igitur *a*tori rei iudicatae exceptio opponenda est; determinandum solum, an incompetentiam iudicis noverit, jusque habuerit in arbitrum de ea re compromittendi; consensum enim ipsa actione declaravit. Optime itaque animadvertit Illustris Pütterus in eo quod de causa Favras contra Anhalt Schaumburg dedit responso *a*) Benjaminam Keyser, imo si Episcopus

b) vide exemplum in Illustris G. L. BOEHMERI principiis juris feudalis. §. 258. Arbitrum constituere non potest subditus exterum iudicem, cujus decretis parere justa ratione ipsi vetuit Princeps, uti saepe fieri potest, si ex principio landfassiatu ab'exteris iurisdicchio quaedam fundatur. Vide Cramer de iurisdicchio prorog.

c) Quaestio, an causa talis sit, qualem arbitri decisioni subicere potuerint partes, ex ejus fori legibus decidenda est in quo proprie agitari debuisset. Quod ius romanum de ea re statuit ideoque in Germania obtinet videre licet in I. H. BOEHMERI introd. in jus D. lib. IV. tit. VIII. §. 7.

a) *Rechtsfälle. B. III. Th. I. pag. 25. §. 43. 49. 50.* Liceret forsitan remittere lectorem ad tanti viri librum tam notum. Cum autem

pus Rüremondensis iudex competens fuisset, relicta
postea contradictione, instituta coram tribunali belgi-
co

autem quodvis & minimum etiam opusculum, quantum fieri
potest, integrum esse atque ex se ipso intelligi posse debeat, ea,
quae ex memoranda illa lite huc pertinent, breviter enarrabo:
CAROLUS LUDOVICUS Princeps **ANHALTINUS**
SCHAUMBURGENSIS unitarum Belgiae provinciarum
tribunus militum Stevensvardae loco, in cuius *ciues*, non mili-
tes Episcopo Rüremondensi jura dioecesana competunt, **BEN-**
JAMINAM GERTRUDEM KEYSER personae itidem mili-
taris filiam uxorem duxit incio patre suo, qui quamprimum de
ea re certior factus fuit, matrimonium ob deficientem consen-
sum suum aliaque non observata Belgii jura, a tribunali *mili-*
tari ut nullum declararetur, petit. B. Keyser primo iudicem
incompetentem esse excipiens, Episcopo Rüremondensi causae
decisionem subicere voluit. Neglecta autem deinde hac ca-
lumnia ipsa coram eodem tribunali contra Principem, a quo
interea relicta fuerat, egit ad continuandum matrimonium fili-
amque inde natam alendam. Iudex Principi 700 fl. pro alenda
filia quotannis solvendos provisorie iniunxit, causae principalis
decisione adhuc suspensa. Elapsis interim sex annis matrimo-
nium ipsum nullum atque invalidum pronunciatum, & qui antea
provisorie tantum, nunc usque ad annum 18 filiae solvendi in-
iuncti sunt 700 fl. Mater hac sententia sprete semper coniu-
gem Principis gessit filiamque simili imbuit opinione, quae po-
stea

eo adversus Principem Anhaltensem actione atque 700 florenorum ipsi adiudicatorum acceptatione, jurisdictionem in tribunal illud prorogasse, aut ut aliis verbis idem dicam, arbitrum illud constituisse. Contradictio primum interposita demonstrat non errore id factum fuisse; iure etiam compromittendi gaudebat.

Alia in *reo* res est, qui opposita incompetentis iudicis exceptione in omnem eventum litem contestare potest; quo facto, si iudex manifeste incompetens tamen audet sententiam ferre, ea ipsi opponi re de integro in litem deducta non potest.

§. 8.

Ab utroque autem, tam ab actore quam a reo tacite ipsa actione aut litis contestatione arbiter constituitur incompetens iudex. Tacitus vero iste consensus, nisi aliunde de illo constet, ibi praesumi non potest.

filia Marchioni de Favras nubens, pecuniam coram tribunali Belgico pro alimentis suis depositam sibi persolvendam curavit; deinde Viennae coram consilio Imperii aulico adversus Principem Anhaltinum egit, ut qua filia ejus legitima non solum dotem, qualis foeminae illustri debetur, obtineret, sed etiam eo mortuo in allodiam eius hereditatem succederet.

test, ubi iudex pro parte causae in litem deductae competens, pro altera vero parte incompetens est. Ibi enim actio aeque ac litis contestatio competentiae fines non egreditur. Pro ea tantum parte cuius ratione iudex competens est, sententiam eius expectant litigantes et quod amplius ille decernit, sententia non est, quae in alieno territorio auctoritate aliqua gaudeat a).

§. 9.

Sententia, de cuius effectu in aliena civitate agitur, in ea ubi lata est, efficax sit atque obligatoria, necesse est. Ex nulla enim sententia nullum acquirimus ius, quod novus, cui mutato territorio subiicimur, Princeps protegere teneatur. Itaque non solum generaliter ex eius loci, ubi causa agitata erat, legibus lata sit sententia necesse est; sed speciatim ex iis, quae secundum propriam causae naturam, et civitatis constitutionem ad decisionis fundamentum pertinent, lata esse

B 2

debet.

a) Quando sententiae de hereditate latae etiam circa bona alibi sita valeant, quidque in ea re differentia legum variet, determinare e re mea non est, qui tantum de effectu *exceptionis* rei iudicatae ago, et quae de competente, vel de incompetente iudice in ea re observanda sunt indico aliis relinquens determinare, quis iudex sit competens.

debet. Quod si observatum non fuerit, sententia nulla, ideoque causa nondum decisa est: nihilque impedit, quominus decisis eius ab altero Principe, cui nunc subiectus est reus, suscipiatur *b)*.

§. 10.

In plurimis autem iudiciis querela nullitatis introducta est, certisque fatalibus limitibus circumscripta. An exceptio rei a tali tribunali iudicatae nullitatis replica elidi possit, merito dubitatur. Cum enim liceat parti de nullitate queri, neglecta tali actione suo silentio sententiam agnovit, nec, quam in eodem territorio instituere non potuisset novam actionem, in alieno instituere potest. In eoque differt haec sententiae nullitas ab ea quae ex incompetencia iudicis oritur, contra quam nulla remedia instituenda ideoque nulla praescriptionum tempore observanda sunt. Ubi vero nullitatis remedium non introductum, aut tam longo praescriptionis tempore munisum est, ut ante eius decursum pars victrix territorium mutare atque nova actione conveniri

b) Indubitam hanc veritatem male applicavit Marchionissa de Favras falso perhibens tribunal militare Belgicum matris suae causam ex lege postea lata ideoque nulliter decidisse. *Pütters Rechtsfälle* l. c. p. 23. §. 39—41.

niri possit; ibi omnino prioris iudicii sententia, cum nulla sit, impedire nequit, quo minus causa de integro decidatur.

§. II.

Quodsi autem, quae vel ab incompetente iudice vel ex legibus incongrue suppositis lata est, sententia in eodem aequae ac in alieno territorio effectum non habet; multo minus exceptionem rei iudicatae in alieno territorio fundare potest decretum quoddam supremae potestatis, quod sententia omnino non est nec litis dirimendae causa pronunciatum fuit, in quo dando iudicis munere functus non est princeps, sed potius in suprema politia aliave regiminis parte administranda versatus, a). Vix commemoratione aliqua ea res indigeret, nisi MAXIMILIANUS GUILHELMUS *partu ad-
ulterino* ex uxore Emanuelis Principis Nassoviae natus, cum successionem terrarum Siegensium affectaret, veniam aetatis, quam a Rege Franciae sub nomine Principis Nassoviae obtinuerat, tanquam sententiam de legitimitate sua latam consilio Imperii aulico obtrudere voluisset b).

B 3

Uni-

a) Ludolf Symphor. Vol. I. pag. 841.

b) *Fabers Staatskanzley* Th. 88. pag. 355. fgg.

Unicuique patet veniam aetatis nulla praevia actione, in audita altera parte, ad unius tantum preces datam a natura sententiae toto coelo abesse. Summum quod inde colligi posset, extraiudicialis agnitio legitimitatis foret, quae sicuti agnitio cuiuscunque privati rebus melius cognitis revocari potuisset. Eadem enim ratione iam antea Imperator CAROLUS VI. syngraphum eidem homini tanquam Nassoviae principi datum, revocari iusserat. Quae autem ne eum quidem Principem, a quo datur in posterum obligat agnitio, multo minus exteris nationibus regulasse potest. Qua de re si quis dissentiret, ille iquidem omnes nationes *petitoris* Regni M. Britanniae iura agnoscere debuisse affirmaret, quia a LUDOVICO XIV. agnoscebantur; aut, ut similiore exemplo rem illustrem, titulum sic dicti Principis IUSTINIANI DE CHIO, qui a nonnullis Principibus imo Regibus fraude eius deceptis agnitus fuerat *b*).

§. 12.

Cum vero sententiarum tria sint genera *c*) primum earum, quae litem decisione finiunt, ideoque *definitivae* ap-

b) Schlözers Staatsanzeigen, Band XIV. pag. 155.

c) Usitata haec divisio est. Klaproth Einl. in den ordentl. bürgerl. Proceß Th. II. §. 195.

appellantur, alterum earum quae non nisi iudicium ordinant, atque *interlocutionum* nomine distinguuntur, tertium denique, quo complectuntur eae, quae causam incidentem decidunt, atque cum ex utriusque natura aliquid decerpant, *mixtarum interlocutionum* nomen ferunt: definiendum est, utrum omnia haec sententiarum genera, an unum alterumve tantummodo, pleno in aliena civitate effectu gaudeant. Definitivis effectum hunc competere, unusquisque credit; meris interlocutionibus, vix ullus. De mixtis vero, veluti probationis iniunctione, cum insigne in causa principali detrimentum aut commodum partibus afferant, atque in eius decisionem proxime influant, non immerito dubitatur. Ego autem nec illis ullam in aliena civitate auctoritatem esse opinor. Litem enim non decidunt, controversiam non sublatam in medio relinunt, ad eas itaque fundamentum effectus rei iudicatae in territorio alieno, quod supra §. 3. exposui, applicari nequit.

§. 13.

Aktor praeterea obligatus non est litem coram eo iudice persequi, cui reus qui e territorio exiit, non amplius subest. Nec prodesset ipsi vincere adversam partem in eo iudicio, cum de executione sententiae securus

rus non sit *a)* nisi forsan arrestum petierit, quod obtinere si non omnino impossibile sit, saepe tamen difficile est. Ipsa autem arresti petitio cum libera sit atque ex actoris dependeat arbitrio, sat clare demonstrat, licitum ei esse reum in novam civitatem sequi, ibique iustitiam a iudice petere. Judici autem licet assumere decisionem causae, quae per solam probationis iniunctionem, decisa non est. Terminum primum probationis elapso, vel ex probatione vel in contumaciam res decidi debuisset, ut nova actio institui non posset. Si vero iam antea novam civitatem reus intravit, ibique de integro conventus est, prioris territorii coeptum, sed non finitum iudicium non impedit, quominus hic lis decidatur.

§. 14.

Quae autem Voetius *b)* de aequali litispendentiae cum re iudicata effectu dicit, in aliena civitate applicari non

a) Vide supra §. 2.

b) Comm. ad P. lib. 44. tit. 2. §. 7. (vol. 2. p. 869): „Exceptioni enim rei iudicatae ad finem [admodum] est exceptio litis pendentis, quippe quae toties & omnibus illis in casibus datur, licet apud alium iudicem pendente, quoties & quibus in casibus lite finita rei iudicatae exceptioni locus est”.

non posse videntur a). Nam in una eademque civitate, ubi cuiusvis iudicis iurisdictio a summa Principis potestate dependet, variae de concursu iurisdictionum, de praeventione, de litispendentia &c. normae praescribi possunt, quales inter liberas gentes nullae sunt. In una eademque civitate rationis omnino est causam coram uno tribunali actam ad aliud non devolvi: cum enim omnes iudices ex eiusdem Principis auctoritate ius dicant, atque sententiam in una territorii parte latam, in omnibus aliis exequi curet Princeps; ratio deficit, cur mutato domicilio causa iam coepta ad alium iudicem devolvatur. Quamobrem inter varia Germaniae territoria, quae communi iam vinculo iuncta unum omnia corpus, unam civitatem constituunt, in qua quidem ius romanum iuris communis vigore gaudet, is qui a Voetio contenditur litispendentiae effectus forsan obtinet; quanquam & hic *potestas* iudiciaria Principum Germaniae, quorum nomine solo ius dicitur, nec non deficiens sententiarum in alieno territorio latorum *executio*, b) iuris romani denique in iure publico Germaniae non usus ob stare videantur.

§.

a) Vide tamen *Pitters Rechtsfälle* l. c. pag. 83. §. 18.

b) Vide supra §. 2.

C

§. 15.

Litispendingiae denique in alieno territorio effectus nec inde colligi potest, quod iure romano lite contestata quasi contractus in iur, atque ab actore cautio de lite prosequenda peti potest. Ut enim praeteream, litis contestatione reum tantum obligari, cautionem autem de lite prosequenda ab eo tantum actore peti posse, ob cuius contumaciam reus iam ab instantia absolutus fuerat; sat erit dicere iuris romani inter gentes nullam vim esse. Et quod ex iure naturae aut in compositis civitatibus, ubi ius romanum viget, susceptum de lite prosequenda pactum dici forsitan posset; rebus sic stantibus, i. e. iudice adhuc competente intelligendum profecto esset.

§. 16.

Quodsi autem causa tantum *definitive* decisa ab omni ulteriore processu in alia civitate pendenda, liti vero pendenti ea vis tribuenda non est: necessario inde sequitur, eam tantum sententiam ad exceptionem rei iudicatae fundandam opponi posse, quae appellatione aliove remedio *a)* interposito infracta non est. Nam simulac ap-
pel-

a) Querela nullitatis, de qua iam supra §. 10. dictum est, huc non pertinet.

pellatio interponitur, sententia pro non lata habetur, controversia iterum incipit, eademque ac in lite pendente iura obtinent. Quod minimum de iis remediis dicendum est, quae a reo interponuntur. Actor contra qui ipse appellans, reum deinde in alio territorio convenit, appellationem reliquisse atque eo ipso sententiae auctoritatem agnovisse videtur, nisi forsan reus clam vel dolo malo territorio exiens nullum executionis obiectum reliquerit, ideoque actori de executione sententiae a superiore iudice ferendae desperandum esset. Tum enim nemo dubitabit, licere ei relicto in priori territorio processu, contra reum fugacem coram eo cui nunc subest iudice de integro agere,

§. 17.

Si vero nullo ad infirmandam sententiam remedio usae sunt partes, nihil interest, an tempus, quo uti eo potuissent elapsum sit, nec ne. Sententia unde appellare in eadem civitate adhuc licuisset partibus, in aliena nihilominus stabilis atque inconvulsa permaneat necesse est. Atque si ea tantum sententia rei iudicatae nomen fert, quae nullo amplius remedio frangi *potest a)*: in rem

C 2

iu-

a) qui rem iudicatam tanquam *litem ita decisam* definiunt, ut *vim iuris inter partes obtineat*, ab effectu definitionem desumunt.

iudicatam abiisse sententiam, ut pleno apud exteros effectu gaudeat non opus est. Nam cum primum homines in societates resque publicas coirent, nulla inter sententiam et rem iudicatam, differentia fuit & quodvis Regis iudicisve decretum plenum, statim valorem obtinuit, itemque in perpetuum diremit *a*). Ex quo autem tempore appellationes, revisiones, aliaque contra sententias remedia introducta fuerant, timendum erat, ne omnis iurisdictionis finis amitteretur, nisi terminus quidam interponendorum remediorum praescriberetur. Unde differentia orta est inter rem iudicatam, cuius tempus appel-

a) Simpliorem hanc iudiciorum formam in recentioribus Europae regnis diu obtinuisse affirmat HUME history of England Appendix II. (Vol. II. pag. 371. edit. Basil.). "In the Saxon times no appeal was received in the Kings court, except upon the denial or delay of iustice by the inferior courts; and the same practice was still observed in most of the feudal Kingdoms of Europe. But the great power of the conqueror established at first (1066—87) in England an authority, which the monarchs in France were not able to attain till the reign of St. Lewis, who lived near tow centuries after (1226—1270) He empowered his court to receive appeals both from the courts of barony and the country courts, and by that means brought the administration of iustice ultimately in to the hands of the soveraign".

pellandi elapsum est, & meram sententiam, quae remediis adhuc infirmari potest. Cum vero tempus illud non nisi ad appellationes &c. spectet in eadem civitate interponendas *a)* sententiae apud exteras nationes effectum variare non potest.

§. 18.

Neque obicere quis potest omnijusu destitutam esse hanc observationem, cum intra decendii terminum, qui appellationi praescriptus est, territorium mutari adeoque nova actio institui commode non possit. Non enim omnia remedia tam brevi temporis spatio sunt circumscripta; sunt etiam genera quaedam sententiarum, a quibus appellandi iuri nunquam praescribitur, quae nunquam abeunt in res iudicatas. Quo pertinent sententiae contra matrimonium latae, cuius generis ea fuit, de qua agebatur in causa Favras contra Anhalt Schaumburg, memoranda sane lite, quae omnia fere huius

C. 3.

doctri-

a) Memorazione vix eget appellationes in eodem tantum territorio interponi posse, ideoque etiam restitutiones in integrum e. g. propter minorem aetatem &c. contra res alibi iudicatas nunquam decerni posse, imo si alias in territorio quodam introductae essent, quod tamen iure communi fieri non debet. PUFENDORF observ. iur. univ. Tom. I. obs. 57. Tom. II. obs. 47.

doctrinae capita optime illustrat. Quae sententia matrimonium annullans, licet secundum ius canonicum nunquam abire potuit in rem iudicatam; extero tamen iudici aliam in ea lite sententiam ferre non licuit *a*):

§. 19.

Expositis iam iis quae in sententia apud exteros valitura requiruntur, non abs re arbitror addere quaedam exempla, quibus huius doctrinae usus & applicatio demonstraretur. Haec applicatio autem tantum variat, quantum differunt fori & territorii mutandi modi. Pars enim e civitate exiens non solum privatus et singularis persona esse potest, sed etiam corpus aliquod, imo tota provincia pace publica vel ex permutatione alteri principi cessa. Quo facto duplex huius rei applicatio oritur. Primum in omnibus privatorum causis eae, quae olim datae sunt decisiones & in posterum valeant, necesse est. Privatorum enim ratione cessio nil nisi personae Imperantis mutationem continere potest, conservata ceteroquin tota provinciae constitutione, conservatis omnibus

a) Alia ratione contra hanc iuris canonici dispositionem tribunalis Belgici sententiam defendit Perillustis **PÜTTERUS** demonstrans iuris canonici inter Batavos nullum usum esse. Rechtsfalle. §. 17. not. (g).

bus civium iuribus. Ibi vix dici potest mutationem aliquam civitatis factam esse, cum vix aliter ad exterum Principem transeat imperium quam a patre ad filium. Nemo in eiusmodi cessionibus de effectu sententiarum ab antecessoribus latorum dubitabit. Tali vero ratione Ducatus Bremensis & Pommeraniae, aliaeque terrae Sueciae cedebantur pace Osnabrugensi *a)* salva scilicet interna territoriorum constitutione, salvo Imperii nexu. Alio omnino pacto Franciae cedebantur episcopatus Metensis, Tullensis, Virodunensis, atque Landgraviatus Alsatiae, *b)* quae scilicet terrae partes regni Gallici factae sunt. Ibi revera alterius civitatis cives facti sunt incolae, ibique sententiarum antea latorum effectus ex iis, quae hoc opusculo exposui, principiis diiudicandus est.

§. 20.

Sed non solum in privatorum, verum etiam in ipsius urbis aut provinciae cessae, tanquam personae moralis spectatae causis exceptio rei iudicatae tam pro ea quam contra eam opponi potest, sine ullo discrimine, utrum ante cessionem lata sit sententia, an postea. Illustre eius rei exemplum iam in comitiis versatur, quod paucis

a) Art. 10.

b) I. P. M. art. II.

paucis hic exponere liceat. Abbatia Wadgassensis subiecta olim erat limitatae Principis Saraepontani superioritati territoriali tam sententiis Camerae Imperialis quam transactionibus definitae. Permutatione territoriorum anno 1766 inter Franciae regnum & principatum Saraepontanum facta sub illius supremam potestatem transiit, accedente mox Imperatoris Imperiique consensu. Duplicem igitur eo respectu personam sustinet Rex Franciae, duplicia in eum iura transferunt, tum quae Principis Saraepontani olim fuerant, tum quae Imperatoris. Sed duplici etiam obligatione tenetur, atque indubitatum est, sententias, quae Caesaris olim auctoritate ad lites inter Principem & Abbatiam dirimendas latae fuerunt, etiam nunc Regem Franciae obligare, nec licere si ex Principis, quam prae se fert, persona, controversias iam sublatas iterum instituere, nec ex Imperatoria, quae in eum transiit auctoritate, easdem iterum decidere. Sententiae enim in Germania latae etiam in Francia, uti sufficienter probasse mihi videor, valcant necesse est; ut praeteream expressas ad Abbatiae constitutionem conservandam tam permutationi ipsi, quam confirmationi Caesareae insertas esse sponsones. Si vero lites iam finitas iterum iudicialiter retractare iniustum est, quanto magis est, uti nunc minantur, sine ullo iudicio, sprete pactorum fide, spre-
tis

tis sanctissimis sponſionibus, ſp̄reta denique iuramentorum religione, iura quaefita infringere!

§. 21.

Iis, quibus in eodem territorio res inter alios iudicata nocet, etiam ſententia alibi lata noceat neceſſe eſt. Nocet autem 1) ei cuius ius ex cauſa ſubſequenti derivatur ab illo contra quem iudicatum fuit, ideoque ab eius iure absolute dependet. Sic h̄eredi nocet ſententia contra defunctum lata; ſic emtori, creditori &c. ſententia contra venditorem, debitorem, ratione rei venditae, oppignoratae lata, quos ideo civiliter eandem perſonam appellat Voetius a).

Nocet 2) illi etiam, cuius titulus ſententiam quidem antecedit, qui vero, cum ſibi primum actio vel deſenſio competeret, eum agere paſſus eſt, qui ipſi vel ex lege vel ex dolo, vel quacunque alia ratione eviſionis nomine tenetur b).

Atque ea ratione potiffimum accidit, ut exceptio rei in alieno territorio iudicatae opponatur. Saepius enim

a) Comm. ad P. de except. rei iud. (44. 2.) §. 5.

b) Cap. 25. X. de ſentent. & re iud.

enim extero succedit a iuris vel ab extero emit rem mobilem vel pignori vel in dotem accipit, quam territorium quis relinquit, atque alibi de eadem iam hic decisa causa convenitur, quem casum, cum maxime simplex sit, ideoque ad indagandam veritatem potissimum valeat, in elaboranda dissertatione semper supponi. Sed iisdem in utroque casu principiis res decidenda est.

§. 22.

Per contractum pignoris duplex oriri casus potest, quo res in alieno territorio iudicata alicui opponatur. Primum enim si rem mobilem extero oppignoratam tertius vindicat, qui non eiusdem ac creditor territorii civis est, atque victor e lite discedit; debitori, qui vicissim ab eo petere rem velit, exceptionem rei iudicatae rite opponere potest: posset enim si omnes partes eiusdem territorii cives essent *a)*. Si autem *2)* victus fuerit is, qui ab extero creditore pignus vindicare voluit; neque a debitore, postquam soluto debito in eius manus rediit, petere illud potest; cum, quae in creditoris possessoris favorem data est sententia etiam debitori profit, nec territorii differentia, discrimen aliud, uti demonstravi, in ea re afferat.

§. 23.

a) Puffendorf observ. iur. univ. Tom. III. obs. 64. §. 5. 6.

§. 23.

Supereſt adhuc determinare: an etiam cauſa praeiudiciali in alieno territorio legitime decifa, exceptio rei iudicatae ei opponi poſſit, qui aliam quidem actionem, ſed ab illa abſolute dependentem inſtituit. Eodem modo haec quaefſtio decidenda eſt, ac ſi prior ſententia in eodem territorio lata fuiſſet: praeiudicialis enim aequae ac alterius cauſae decifione ius quaefſitum acquiritur, quod territorii mutatione non amittitur. Mihi vero perſuaſum habeo, opponi talem ſententiam poſſe, licet is ipſe cui opponitur in priori lite nullam partem ſuſtinerit; modo ii quibus proprie actio & deſenſio competebant id fecerint, atque ius illius, cui opponitur, a cauſa antea decifa *abſolute* dependeat i. e. ipſum fundamentum actionis ſuae ea penitus elidatur. Sic ſententia parentum matrimonium annullans recte proſecto liberis opponitur, qui ex eodem matrimonio legitimorum iura poſtulant. In ſaepe memorata cauſa Favras contra Anhalt Schaumburg, ipſa filiae cauſa a tribunali Belgico decifa erat, cum etiam eius nomine egiffet mater. Sed fingamus eam poſt ſententiam iſtam natam fuiſſe, aut matrem eius nomine non egiffet: num quis credet eam tum exceptionem rei iudicatae ſibi oppoſitam eo praetextu elidere potuiſſe,

isse, quod res inter alios iudicata aliis nec noceat nec
profit? — Regula haec ibi applicari nequit, ubi *idem*
utriusque actionis fundamentum (est a).

§. 24.

Expositis iam principiis quibus effectus rei iudi-
catae in territorio alieno nititur, deductis inde requi-
sitis, sub quibus effectus iste obtinet, & facta denique
doctrinae huius ad varios casus applicatione, nihil su-
perest nisi eruditorum de specimine meo iudicium &
correctionem exspectare.

a) Vide de hac re *Pütters Rechtsfälle* l. c. p. 84. N. IV. sqq.

Göttingen, Diss., 1790-91

ULB Halle

004 826 981

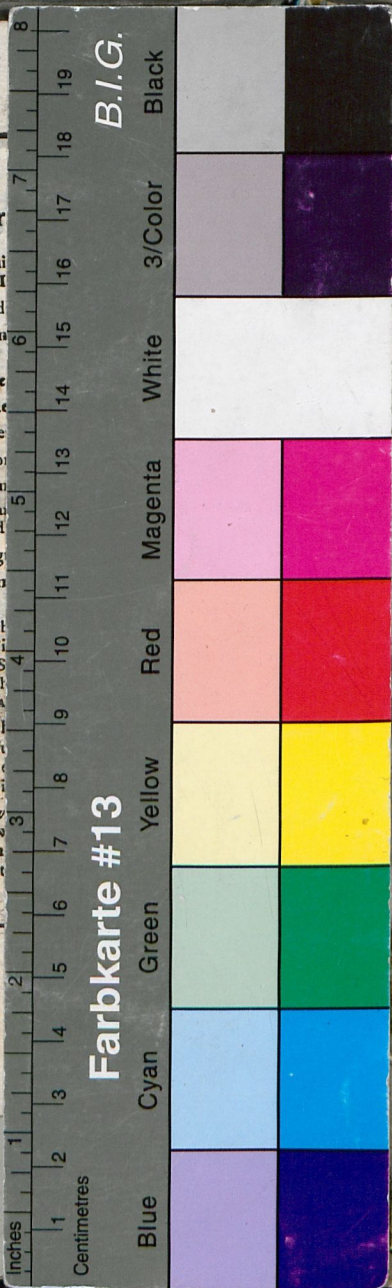
3

f

TA → OL
neu 17hick v

DE
EFFECTU EXCEPTIONIS
REI JUDICATAE
IN TERRITORIO ALIENO
COMMENTATIO.

QUAM
SUB AUSPICIIS AUGUSTISSIMIS REGIIS
CONSENTIENTE ILLUSTRIS JURIS CONSULTORUM
ORDINE

PRO
SUMMIS IN UTROQUE JURE HONORIBUS
RITE CAPESSENDIS

D. IX. MAJI MDCCXCI.
ERUDITORUM DISQUISITIONI

OFFERT
JOSEPHUS ALOYSIUS FERDINANDUS HAAS
WETZLARIENSIS.

GOETTINGAE
APUD JOANN. HENR. SCHULZIUM, ACAD. TYPOGR.

ref. 3. 1003. b.

8, 733.

1791, 4

14

163

9

